

ODGOVORNOST PREVOZNIKA V ZAKONODAJI REPUBLIKE SLOVENIJE

Prevoz je tista gospodarska dejavnost, ki prispeva k nemotenemu poteku proizvodnje, oskrbljenosti trga in zadovoljevanju potreb državljanov. Gospodarski pomen transporta je pomembno spodbudil napredek proizvodjalnih sil in zagotovil podlago za širše poslovno sodelovanje med osebki iz različnih držav. Značilnost pravne ureditve transportne dejavnosti je široko zasnovan proces poenotenja pravnih pravil in uveljavitve številnih mednarodnih multilateralnih konvencij in sporazumov. Mednarodno transportno pravo je del mednarodnega prometnega prava, ki vključuje predpise o prevozih blaga in potnikov ter določila, ki se nanašajo na posle, povezane s prevozom blaga. Namen vsakega obveznostnega razmerja je, da dolžnik izpolni obveznost in povzroči s tem prenehanje obveznostnega razmerja. V pogodbenih razmerjih, ki so praviloma posledica svobodno izražene volje strank, velja še posebej pravilo, da je pogodbe treba izpolniti. Kršitev pogodbenega razmerja ima praviloma za posledico odškodninsko odgovornost pogodbene stranke.

ODGOVORNOST PREVOZNIKA

Prevoznik je tista fizična ali pravna oseba, ki se obligacijsko pravno zaveže, da bo opravila prevoz blaga na določeni relaciji in ostale akcesorne dejavnosti proti plačilu dogovorjenem v obligacijsko pravnem aktu (pogodbi). Prevoznik odgovarja za škodo, ki nastane zaradi:

- smrti, okvare zdravja ali poškodbe potnika,
- zaradi zamude ali prekinitve potovanja.

Za škodo, ki nastane zaradi zamude ali prekinitve potovanja, pa prevoznik ni odgovoren, če dokaže, da do zamude oziroma prekinitve ni prišlo po njegovi krivdi. Prevoznik ne odgovarja za škodo, če dokaže:

- da je sam ali tisti, ki je delal za izvršitev prevoza po njegovem naročilu ali na njegov račun, ukrenil vse potrebno in s skrbnostjo dobrega strokovnjaka, da bi se škodi izognil,
- da tega ni bilo mogoče ukreniti ali se škodi izogniti,
- ali če je nastala škoda izključno zaradi ravnanja oškodovanega potnika.

ZAMUDA PRI IZPOLNITVI

O zamudi pri izpolnitvi govorimo, kadar dolžnik ne izpolni obveznosti v roku, ki je določen za izpolnitev. Če rok ni določen, pride dolžnik v zamudo, ko upnik zahteva od njega, naj izpolni obveznost.

Posledica dolžnikove zamude ni prenehanje obveznosti; dolžnik je dolžan izpolniti obveznost, poleg tega pa je dolžnik dolžan upniku povrniti škodo in stroške, ki so mu zaradi zamude nastali. Poleg tega pa na dolžnika preide nevarnost naključnega uničenja ali poslabšanja predmeta izpolnitve.

Ekskulpacija dolžnika je možna samo v primeru, če dokaže, da je zamudil z izpolnitvijo obveznosti zaradi okoliščin, nastalih po nastanku obveznosti, ki jih ni mogel preprečiti, ne odpraviti ali se izogniti.

Upniška zamuda pa nastane takrat, če upnik brez utemeljenega razloga noče sprejeti svoje izpolnitve ali jo s svojim ravnanjem prepreči ali pa kadar je pripravljen sprejeti dolžnikove sočasne obveznosti, ne nudi pa svoje zapadle obveznosti. Ekskulpacija upnika nastane takrat, če dokaže, da ob času, ko mu je bila ponujena izpolnitev, ali ob času, ki je bil določen za izpolnitev, dolžnik ni mogel izpolniti svoje obveznosti.

Posledice upnikove zamude so:

- dolžnikova zamuda preneha,
- na upnika preide nevarnost naključnega uničenja in poškodovanja stvari,
- od dneva upnikove zamude nehajo teči obresti,
- upnik v zamudi je dolžan povrniti škodo, ki jo ima zaradi zamude, za katero odgovarja, kot tudi stroške v zvezi z nadajtno hrambo stvari.

NEMOŽNOST IZPOLNITEV – IZGUBA STVARI

Kadar obveznosti ni mogoče izpolniti, ker je postala izpolnitev nemogoča, obveznost preneha. Vendar obveznost preneha le v primeru, če dolžnik za nezmožnost izpolnitve ne odgovarja, kar mora tudi dokazati.

V primeru izpolnitve vrstnih predmetov, obveznost ne preneha niti takrat, ko so vse takšne stvari, kar jih ima dolžnik, uničene zaradi okoliščin, za katere on ne odgovarja, saj velja pravilo, da lahko dolžnik te stvari nabavi kjerkoli. Drugače pa je v primeru, ko so predmet obveznosti vrstne stvari iz neke množice stvari. Takrat obveznost preneha, če je uničena množica stvari.

Kadar je postala izpolnitev ene stranke pri dvostranski pogodbi nemogoča zaradi dogodka, za katerega ni odgovorna niti prva niti druga stranka, ugasne tudi obveznost druge stranke; če pa je ta že izpolnila del svoje obveznosti, lahko zahteva vrnitev tega, kar je bilo neupravičeno pridobljeno.

Če nastopi nemožnost izpolnitve zaradi dogodka, za katerega odgovarja ena stranka, ugasne obveznost druge stranke s tem, da obdrži pravico zahtevati odškodnino.

ODGOVORNOST PREVOZNIKA ZA IZGUBO ALI ZAMUDO STVARI V CESTNEM PROMETU

Prevoznik odgovarja za izgubo ali poškodovanje stvari, ki jo je prevzel na prevoz, in za škodo, ki nastane zaradi zamude pri prevozu in izročitvi stvari prejemniku. Prevoznik odgovarja za škodo vedno, razen tedaj, če dokaže, da je škoda nastala zaradi:

- dejanj ali opustitev uporabnika prevoza,
- lastnosti stvari
- zunanjih vzrokov, ki jih ni bilo mogoče pričakovati, ali se jim izogniti, ali odvrniti.

Prevoznik je prost odgovornosti takrat, če dokaže, da je izguba oziroma poškodba stvari nastala zaradi posebne nevarnosti, ki je zvezana z eno ali več okoliščinami in sicer:

- so se uporabila odkrita vozila, vendar pa je bila njihova uporaba izrecno dogovorjena ter navedena v voznem listu;
- stvar ni bila pakirana ali pa je bila ovojnina pomanjkljiva;
- je sam pošiljatelj ali prejemnik oziroma če so osebe, ki so pri tem delale po njunem nalogu tako ravnale, naložile, zložile ali razložile stvari;
- je stvar že po svoji naravi izpostavljena popolni ali delni izgubi ali poškodbi;
- tovoriki niso bili označeni, ali pa so bili označeni nepopolno.

Prevoznik tudi ne odgovarja za škodo, nastalo z izgubo ali poškodbo specifičnega segmenta stvari izročene na prevoz tedaj, če dokaže, da je storil vse, kar bi upoštevajoč na specifičen prevoz moral ukreniti. Ni odgovoren za škodo, ki bi nastala pri prevozu nevarne snovi, če pri njenem prevzemu ni vedel in tudi ni mogel vedeti, da gre za nevarno stvar.

Odškodnina za izgubo in poškodovanje stvari ne sme presegati zneska, ki bi ga sicer moral plačati prevoznik pri popolni izgubi stvari, če je poškodovana vsa stvar. Če pa je poškodovan samo del stvari, pa odškodnina ne sme

presegati zneska, ki bi ga prevoznik moral plačati v primeru izgube poškodovanega dela stvari. Odškodnina zaradi izgube ali poškodovanja stvari ne sme presehati predpisanega zneska za kilogram kosmate teže izgubljene ali poškodovane stvari. V prevozni pogodbi lahko stranki določita tudi višji znesek vrednosti stvari za kilogram kosmate teže. Prevoznik odgovarja skladno s višino zneska.

Pri škodi zaradi zamude pri izročitvi stvari mora prevoznik plačati upravičencu desetino prevoznine za vsak dan zamude, vendar največ do tretjine celotne prevoznine. Zahtevke zaradi zamude pri izročitvi stvari mora upravičenec postaviti najpozneje v 15 dneh od dneva izročitve stvari. Prevoznik se lahko sklicuje na omejitev njegove odgovornosti, če dokaže, da škode ni povzročil on ali osebe, ki so delale po njegovem naročilu, če škode niso povzročile ne namenoma in ne zaradi velike malomarnosti.

Če prevoznik v 30 dneh po vročitvi reklamacije upravičencu ne plača zahtevane odškodnine, lahko terjatve iz prevozne pogodbe upravičenec uveljavlja s tožbo pri sodišču. Zastaranje preneha teči tedaj, ko je prevozniku vročena pisna reklamacija. Zastaranje lahko nastopi šele po preteku 30 dni odtlej, ko je upravičenec prejel odgovor na svojo reklamacijo.

Pogodbe o mešanem prevozu ne smemo zamenjevati z zaporednim prevozom, pri katerem ob prvem prevozniku sodeluje še več zaporednih prevoznikov iz iste prometne panoge. Pri mešanem prevozu stvari so nerazdelno odgovorni:

- prevoznik, ki je sklenil pogodbo,
- prevoznik, ki je na njegovem delu poti prišlo do izgube ali poškodbe stvari
- zadnji prevoznik.

Pri večvrstnem prevozu prevoznik odgovarja za škodo na stvari po tistih predpisih, ki veljajo za prevoznika, na katerega delu poti je škoda na stvari nastala.

ODGOVORNOST PREVOZNIKA ZA IZGUBO ALI ZAMUDO STVARI V ŽELEZNIŠKEM PROMETU

Prevoznik v železniškem prometu odgovarja za škodo od trenutka prevzema stvari na prevoz do izročitve stvari prejemniku. Odgovarja tudi za vsako škodo, ki je nastala zaradi popolne ali delne izgube stvari ali njenega poškodovanja. Prevoznik odgovarja zaradi prekoračitve izročilnega roka; in sicer mora plačati za vsak dan zamude 1/10 prevoznine, vendar največ do 1/3 prevoznine. V primeru, da upravičenec dokaže, da je utrpel zaradi

prekoračitve roka škodo, mu mora prevoznik plačati nastalo škodo, toda največ v višini dvojnega zneska.

Za škodo so nerazdelno odgovorne vse tiste železniške transportne organizacije, ki so pri prevozu sodelovale. Prevoznik je prost odgovornosti za škodo, še se stvar izgubi ali poškoduje zaradi posebne nevarnosti, če mu ta lastnost stvari ni bila s strani pošiljatelja naznanjena in ta lastnost presega okvir strokovnosti prevoznika.

ODGOVORNOST PREVOZNIKA ZA IZGUBO ALI ZAMUDO STVARI V POMORSKEM IN REČNEM PROMETU

Ladjar odgovarja od prevzema do izročitve za vsako poškodbo, primankljaj in izgubo tovara, ki ga je sprejel na prevoz. Hkrati pa ladjar odgovarja tudi za škodo, ki je nastala zaradi zamude pri izročitvi, razen če dokaže, da je škoda ali zamuda posledica takšnih vzrokov, ki se jim ladjar kljub skrbnosti dobrega gospodarja ni mogel izogniti.

Ladjar ne odgovarja za škodo ali izgubo stvari, ki je nastala zaradi požara na ladijskem tovoru, če dokaže, da požara ni zakrivil z lastnim dejanjem ali opustitvijo. Prav tako ne odgovarja za škodo, ki nastane zaradi poškodbe, primanjkljaja ali izgube tovara, če je vkrcevalec vedoma napačno navedel vrsto ali vrednost tovara.

Odškodnina za izgubo stvari v pomorskem in rečnem prometu se določi glede na čas, ko bi tovor moral prispeti v namembno luko. Kadar pa tudi to ni mogoče, se škoda določi po prometni vrednosti tovara v nakladalni luki, prištejejo pa se stroški prevoza. Ladjarjeva odškodninska odgovornost za izgubo stvari je omejena na enoto poškodovanega, manjkajočega ali izgubljenega tovara.

ODGOVORNOST PREVOZNIKA ZA IZGUBO ALI ZAMUDO V LETALSKEM PROMETU

Odgovornost letalskega prevoznika temelji na načelu domnevane krivde z obrnjenim dokaznim bremenom. Stvar je izgubljena med prevozom, če jo prevoznik ni izročil prejemniku v sedmih dneh od dneva, ko bi jo po letalski pogodbi o prevozu stvari moral izročiti, ali če prevoznik izjavi, da je stvar izgubljena. Prevoznik odgovarja za vrednost izgubljene stvari ali njenega dela ali za zmanjšanje vrednosti poškodovane stvari. Tudi zaradi zamude letalski

prevoznik odgovarja po načelu domnevane krivde, vendar odškodnina zaradi zamude pri izročitvi stvari ne more preseči dvojnega zneska.